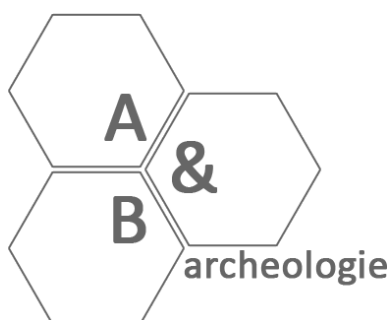

Nota Kruisem Passionistenstraat 31

Programma van Maatregelen

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

19-12-2024

1. Gemotiveerd advies

De nota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van stedenbouwkundige handelingen aan de Passionistenstraat 31 te Kruishoutem (deelgemeente van Kruisem, provincie Oost-Vlaanderen), gelegen buiten woon- of recreatiegebied, waarbij de bodemingrepen groter zijn dan 5000m², diende de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota werd opgemaakt onder supervisie van een erkend archeoloog en bestond enkel uit een bureauonderzoek.¹ In het programma van maatregelen was opgenomen dat een landschappelijk booronderzoek, en indien nodig een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, en een proefsleuvenonderzoek dienden uitgevoerd te worden in een uitgesteld traject. In deze nota, opgemaakt onder supervisie van een erkend archeoloog, worden de resultaten van dit verder vooronderzoek beschreven.

In eerste instantie werden landschappelijke boringen uitgevoerd op het terrein. Dit onderzoek werd uitgevoerd op woensdag 20 november 2024. In totaal werden 19 boringen uitgevoerd, verspreid over het volledige terrein. Hierbij werd over het volledige plangebied een A-C bodemopbouw geattesteerd, waarbij de Ap-horizont plaatselijk uit verschillende opeenvolgende pakketten bestond. Deze bodems hebben een zeer laag potentieel voor de in situ bewaring van steentijd artefactensites. Er werd dan ook geen verder booronderzoek uitgevoerd. Sites met grondsporen konden wel nog verwacht worden op het niveau van de C-horizont, die gunstig bewaard lijkt te zijn binnen het plangebied. Het proefsleuvenonderzoek werd dan ook uitgevoerd over het volledige plangebied.

Het proefsleuvenonderzoek vond plaats op maandag 25 en dinsdag 26 november 2024. Het sleuvenplan uit het programma van maatregelen bij de archeologienota werd aangepast naar de terreinomstandigheden. Voor de uitgraving van de proefsleuven werd gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak van 1,80m breed. De grond werd gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Na de voltooiing van de registratie van de sleuven werden deze gedicht.

De advieszone voor verder onderzoek had een oppervlakte van ca. 19.135m². Hiervan werd ca. 1.821m² (8,5%) onderzocht door middel van proefsleuven en kijkvensters. De vooropgestelde dekkingsgraad van 12,5% zoals opgenomen in de Code van Goede Praktijk (te verdelen over 10% sleuven en 2,5% dwarssleuven/volgsleuven/kijkvensters) werd hiermee niet behaald. Er kon desondanks een goede inschatting gemaakt worden van het archeologisch potentieel van de site.

In de archeologienota werd op basis van het landschappelijk, bodemkundig, historisch en archeologisch kader een hoge archeologische verwachting opgesteld voor het terrein voor zowel steentijd artefactensites als voor sites met grondsporen. Het terrein is immers gelegen aan de voet van een hogere rug, meteen ten westen van een natuurlijke waterloop, de Plezierbeek. Daarnaast zijn in de omgeving reeds verschillende archeologische sites met sporen en vondsten uit het mesolithicum, het neolithicum, late bronstijd, late ijzertijd, Romeinse periode, volle en late middeleeuwen gekend. Ook bevindt zich een hoeve naast het terrein die minstens teruggaat tot in de 18de eeuw. Gezien het

¹ Acke, Bracke, Wyns 2023a; 2023b.

terrein minstens sinds de 18de eeuw grotendeels in gebruik is geweest als landbouwgrond zouden eventuele sites bovendien gunstig bewaard kunnen zijn.

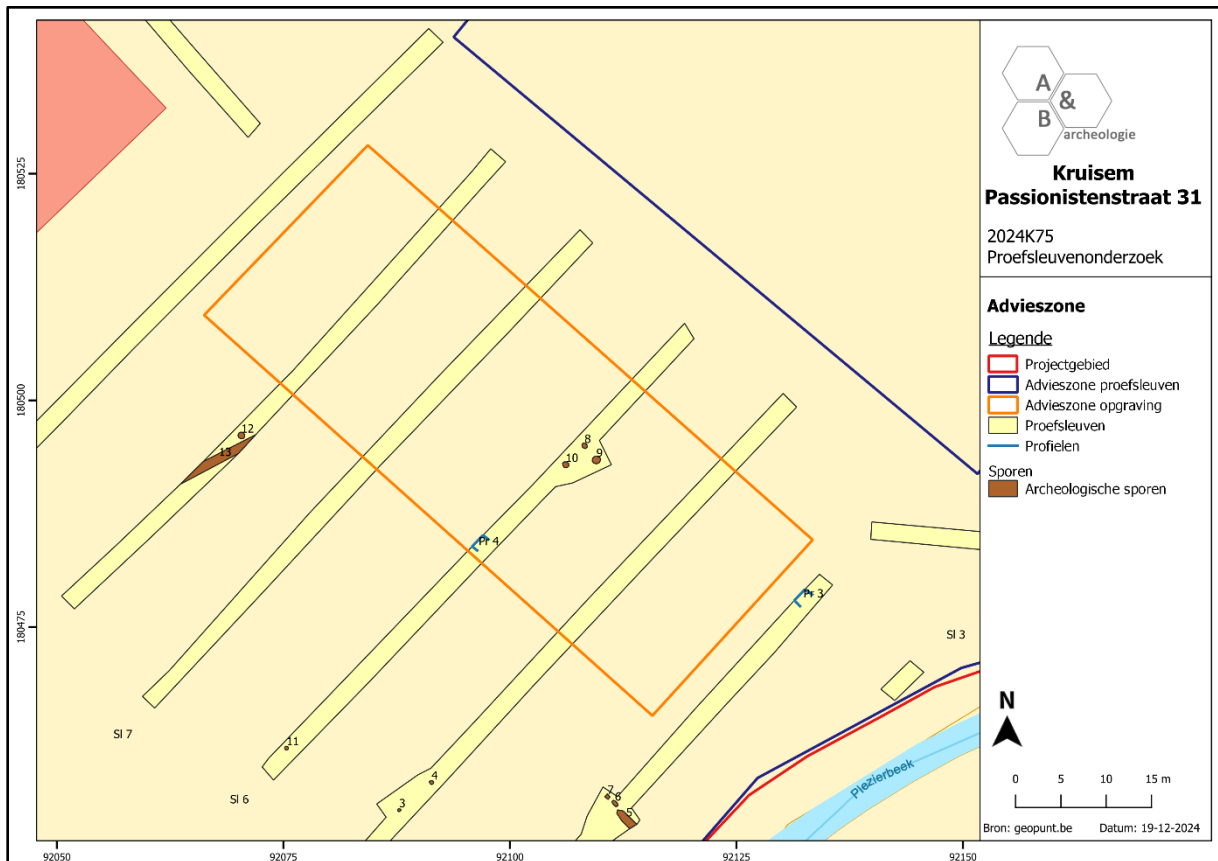
Het landschappelijk bodemonderzoek toonde aan dat de kans op het aantreffen van in situ bewaarde steentijd artefactensites zeer laag was.

Het proefsleuvenonderzoek bracht wel enkele archeologische sporen aan het licht. Het merendeel ervan is vermoedelijk ruim te dateren in de ijzertijd tot Romeinse periode, mogelijk eerder de late ijzertijd tot vroeg-Romeinse tijd. Het gaat om enkele (paal)kuilen en greppels die wellicht toebehoren aan een woonerf. Er werden voornamelijk geen gebouwplattegronden en waterhoudende structuren aangesneden. Deze kunnen echter wel verwacht worden. Daarnaast werd nog een jongere gracht en een bomkrater uit de Eerste of Tweede Wereldoorlog gedocumenteerd.

De bewoningssporen clusteren zich voornamelijk in het centrale en zuidwestelijke deel van het plangebied, langs de Plezierbeek. Rekening houdend met de geplande werken, kan het grootste deel van de site in situ behouden blijven. Zo wordt enkel ter hoogte van de nieuwe melkveestal een bodemingreep voorzien. Deze wordt immers grotendeels onderkelderd. Met de sedimenten uit deze kelder wordt het terrein rondom opgehoogd. De nieuwe structuren in deze zone komen bovenop de ophoging te staan en worden ook binnen deze ophoging gefundeerd. Zo wordt voor de constructie van de pocketvergister uitgegraven tot op ca. +20,45m TAW. Het huidige maaiveld bevindt zich in deze zone op ca. +19,45m TAW. Er is dus sprake van een ophoging van 1m. Ter hoogte van de nieuwe sleufsilo's heeft het maaiveld momenteel een hoogteligging van ca. +20,40m TAW à +20,10m TAW. Het toekomstige maaiveld zal hier op ca. +21,02m TAW komen te liggen, wat overeenkomt met een ophoging van ca. 60cm tot een zeer beperkte afgraving. Voor de constructie van de silo's wordt enkel een betonplaat aangebracht, waaronder zich een PE-folie en zandbed zullen bevinden. Ook de omliggende verhardingen worden aangebracht in de ophoging, waardoor het huidige maaiveld en archeologisch niveau beschermd blijven. De archeologische sporen kunnen in deze zones dan ook in situ behouden blijven. De advieszone voor opgraving omvat enkel de zone van de geplande melkveestal. Deze heeft een oppervlakte van ca. 1.720m². De modaliteiten voor dit onderzoek worden hieronder behandeld.

2. Afbakening van de opgravingszone

Het proefsleuvenonderzoek toonde aan dat er binnen het centrale en zuidoostelijke deel van het plangebied gunstig bewaarde sporen voorkomen die zijn toe te schrijven aan een of meerdere sites, vermoedelijk te dateren in de ijzertijd tot Romeinse periode. Rekening houdend met de geplande bodemingreep werd een zone van ca. 1.720m² geselecteerd voor verder onderzoek.

Figuur 1 Aanduiding van de advieszone voor verder onderzoek op de allesporenkaart van het proefsleuvenonderzoek, geprojecteerd op het GRB (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is om de archeologische sporen te karteren en onderzoeken. Volgende niet limitatieve vraagstellingen dienen hierbij vooropgesteld te worden:

- Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Welke spoorcategorieën zijn aanwezig? En tot welke functie behoren deze (bewoning, begraving, artisanaal, ...)? Welke structuren kunnen onderscheiden worden (gebouwen, grachten, waterputten, kuilen, ...)?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere periodes? Wat is de onderlinge samenhang/fasering?
- Zijn er aanwijzingen voor artisanale activiteiten?
- Waaruit bestaat de materiële cultuur en kan dit iets leren over het gebruik van de site en de bewoner(s)? Tot welke groep, type, baksel, ... behoort het aardewerk?
- Lenen vondsten zich tot een conservatie? Wat is hun meerwaarde?
- Kunnen bepaalde sporen verder natuurwetenschappelijk onderzocht worden? Wat is hun meerwaarde? Welke vormen van natuurwetenschappelijk onderzoek zijn van toepassing (C14-datering, macrobotanisch, pollen, dendrochronologie, houtsoortbepaling, anthracologie, petrografie, archeozoölogie, ...)?
- Kan de site in een ruimer archeologisch kader geplaatst worden, hoe verhoudt de site zich tot de archeologische onderzoeken in de directe omgeving?
- Wat is de relatie tussen de mens en zijn omgeving?
- Kunnen eventuele patronen en/of sporen van lokale, regionale en transregionale economie onderscheiden worden?
- Zijn de grenzen van de archeologische site behaald binnen het plangebied of lopen de erven door buiten het terrein?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Gezien de geplande werken is een *in situ* behoud niet mogelijk ter hoogte van de nieuwe melkveestal, de wadi en de omliggende verhardingen. Er dient bijgevolg een opgraving uitgevoerd te worden om de archeologische resten te onderzoeken.

De advieszone voor opgraving heeft een oppervlakte van ca. 1.720m² en beslaat het centrale oostelijke deel van het projectgebied. Het onderzoek kan uitgevoerd worden op één archeologisch vlakniveau (C-horizont), in één of meerdere werkputten en dient aangelegd te worden met een graafmachine met een platte graafbak onder begeleiding van de veldwerkleider. Hierbij wordt de grond afzonderlijk gestockeerd om vermenging te voorkomen. Wel is belangrijk dat indien een gebouwstructuur aangesneden wordt, deze in één werkput in zijn totaliteit moet blootgelegd worden. De grachten en greppels dienen zodanig onderzocht te worden dat een goed inzicht kan verkregen worden in de fasering ervan (coupes op knooppunten, aansluitingen, over-/doorsnijdingen, uiteindes, onderbrekingen, ...). Binnen het plangebied kunnen hoofd- en bijgebouwen, grachten, greppels, waterputten, waterkuilen en dergelijke verwacht worden. Het is bovendien niet uitgesloten dat ook sporen en/of vondsten van funeraire of artisanale aard aangetroffen worden.

Het archeologisch onderzoek dient conform de Code van Goede Praktijk uitgevoerd te worden. Sporen dienen geregistreerd en onderzocht te worden. Indien sporen zich lenen tot natuurwetenschappelijk onderzoek kunnen stalen genomen worden. De staalname en conservatie gebeurt volgens de bepalingen zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. De staalname en de verdere selectie van stalen voor verder onderzoek, gebeurt met het oog op het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Voorafgaand, tijdens en na het veldwerk overlegt de veldwerkleider met de betrokken natuurwetenschapper(s) en de conservator.

Indien een waterhoudende structuur (diepe gracht, waterput, ...) aangetroffen wordt, dient men te werken met een bronbemaling om de structuur in goede en veilige omstandigheden te onderzoeken. Een voorafgaandelijke controleboring kan meer duiding brengen in de diepte van de structuur, alsook de diepte van de grondwatertafel en de nood voor bronbemaling.

5. Criteria niet uitvoeren onderzoekshandelingen

Er zijn geen criteria. Het archeologisch onderzoek dient uitgevoerd te worden.

6. Schatting tijdsduur (indicatief)

Het archeologisch veldonderzoek neemt voor een opgravingsploeg van 4 à 5 mensen ca. 3 tot 5 werkdagen tijd in beslag, waarbij het opgravingsvlak in één of meerdere werkputten wordt aangelegd en onderzocht. Na afronding van het onderzoek kan de zone terug aangevuld worden. De verwerking en rapportering neemt ca. 20 tot 30 dagen in beslag. Deze tijd is nodig voor de opmaak van het rapport, opstellen van grondplannen, wassen van vondstmateriaal, opmaak van lijsten, ...

Indien meerdere waterputten of andere waterhoudende structuren aangetroffen worden kan de termijn van het veldwerk verruimen.

7. Kostenraming op basis van de geraamde tijdsduur (excl. BTW, indicatief)

- Veldwerk archeologische opgraving incl. kraanwerk (aanleg en dichten) en opmetingen, en excl. bemaling: 13 000 euro
- Verwerking, assessment, rapportage: 7 500 euro
- Natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie: stelpost van 1 500 euro

8. Gewenste competenties

- Het team moet bestaan uit minstens 4 personen, waarvan minstens 2 archeologen
- De veldwerkleider heeft minstens 480 werkdagen ervaring met onderzoek op landelijke sites, in het bijzonder op meerperiodensites uit de metaaltijden en Romeinse tijd.

9. Bewaring archeologisch ensemble

Gedurende het onderzoek worden de vondsten als geheel bewaard in een veilige, droge en klimaatgeschikte omgeving. Na afronding van het onderzoek wordt het archeologisch ensemble overgedragen aan de eigenaar.